

BESZÉLGETÉSEK

Megelégedett, kiegyensúlyozott, boldog embernek tekintem magam

Beszélgetés dr. Marton István professzorral

„Elégedett és boldog? Aki ilyet állít magáról az nem normális, vagy nem magyar”. Valóban panaszkodó nép vagyunk, de Marton professzornak nem a nemzeti karaktere, inkább az észjárása a rendhagyó – védtem a róla szóló cikkem bevezető idézetét. Példaként azt mondtam el, hogy Magyarországon mindenki meg van győződve a saját bora tökéletességéről. Marton doktornak is volt szőlője és pincéje, amelyben – állítása szerint – a világ legdrágább borát sikerült megtermelnie. Kiszántatta a szőlőt, és ettől fogva első osztályú, palackozott borokkal kínálja vendégeit. Neki ez a virtus, nem a sajátjának minden áron való dicsérete. Ezzel a mentalitással könnyű, vagy legalább is könnyebb a valósággal harmóniában élni, és elégedetnek lenni. Aki személyesen ismeri őt, az tudja, hogy orvosként is sokat áldozott ezért a megelégedettségért.

– Egy várakozó pacienseid azt tanácsolta: azzal kezdjem a beszélgetést, hogy sugárizik rólad az „orvoság”, a dinasztiaikon átívelő orvos-hagyomány.

– Megtisztelő, de bár „X-es” családból származom, nem doktoriból. Sőt: amikor érettségiztem a Toldiban – ahol Antall József volt a történelemtanárom – építésznek készül-

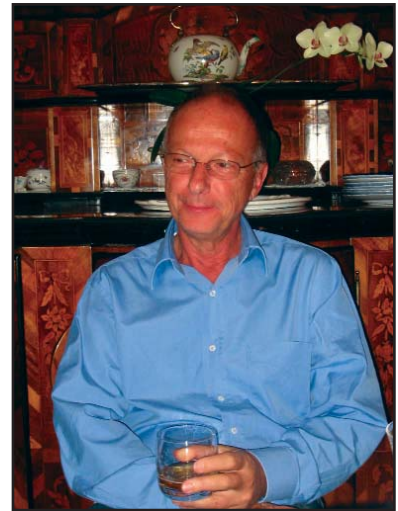
tem. Azonban nem mehettem az építész karra, a rendszer logikátlan logikája miatt, de medikusnak – maximális pontszámmal – felvettek.

– 1966-ban summa cum laude végeztél a SOTE-n, így semmi akadályja nem lehetett annak, hogy új élethivatásodnak megfelelően kutatóorvosként helyezkedhess el.

– Ez sem sikerült azonnal. A káderpolitika Galgamácsára helyezett körzeti orvosnak. A hatvanas évek végének értelmiségi elitje a „csak tiszta forrásból” lázában élt. Ez engem addig hidegen hagyott, de városi gyerekként szinte fürödtem az új, különleges, nagyon inspiráló közegben. A falu híres népművésze, Vankóné Dudás Juli is megemlékezik könyvében körorvosi működéséről. Elfogadtak, én pedig hálából fáradhatatlanul kuruzsoltam őket.

– Rövidesen viszont lelkesen még vissza Budapestre, nőgyógyászatnoncnak.

– Nem a főváros vonzott, hanem a Szabolcs utcai Orvostovábbképző Intézet, ahol lehetőséget láttam arra, hogy kutatóorvos lehessenek. A nőgyógyászatra hívtak, ezért a szülészeti-nőgyógyászatba tanultam bele.

Nem olyan idöket éltünk, amikor az embernek túl sok válogatási lehetősége lett volna. Igaz, egyszer sem bántam meg azóta, hogy erre a területre sodort a véletlen.

– A 68-as enyhülés eredményeként Angliában, Winchesterben dolgozhatál. Nem csupán sokat tanultál ott, a professzorod is felettébb elégedett volt a teljesítményeddel.

– Egy nehezített pályán futó fiatal orvosnak könnyű volt akkoriban kitűnni Angliában. Nem azért, mert mi „egy különleges emberfajta” vagyunk. Erényeink a nyomorúságunkból fakadtak. Nekünk mindig egy sor olyan dolgot is meg kellett tanulnunk és tennünk, amelyeket Angliában már régen fejlett technikák és eszközök könnyítettek. Ettől voltam én jobb, pontosabban manúálisan, és gondolkodásban is kreatív.

– Miért nem maradtál ott?

– Érdekes: amikor haza jöttem, inkább arról faggattak, hogy miért hosszabbítottam meg engedély nélkül a kiintartózkodásomat. A magyarázatom nem lehetett túl meggyőző, mert letiltottak minden külföldi utazásról. Ám minden jó valamire: mivel a bürokrácia csak az Eü minisztériumot értesítette, jóakaróim tanácsára MTA ösztöndíjas aspiráns lettem, mert ott nem élt a BM- nél hozott utazási tilalom.

– Ismét kérdelem: miért nem maradtál Angliában?

– Ma sem maradnék ott rabszolgának. Az igaz, hogy anyagilag lényegesen jobban megbecsülik az embert, de előrejutási lehetőség nincs, az csak a született briteknek adatik meg. A gyarmati időkből örökölt szokásrend máig elevenen él.

– 1970-ben tettél szakvizsgát. 5 éven át tanársegéd voltál az OTKI-ban, majd adjunktus és docens. 1981-től a MÁV Kórház szülész-nőgyógyász főorvosa vagy.

– Nehéz évek voltak, és én sem voltam igazán könnyű ember. Dogmákat soha sem fogadtam el, sem emberi kapcsolatokban, sem pedig a szakmámban. Nem csoda, hogy igyekeztek megszabadulni tőlem. Az érdekes az, hogy mindig felfelé buktattak.

– Felettébb szokatlan gyakorlat ez a feudál-szocialista, és még feudálisabb egészségügyi hierarchiában.

– Nem voltam pártkader, de még csak rendszerhű sem, ennek ellenére engem nem lehetett lefelé buktatni.. Az a titok nyitja, hogy én új információkat és eljárásokat, technikákat hoztam haza. Ennek követ-

keztében, és az angol nyelv miatt, hozzám jártak a külképviseletek vezetői, majd a minisztériális és politikai elit leányai és asszonyai. Kutatási eredményeim, citációim (1970-es évek!) miatt sok külföldi szakmai kapcsolat, látogató keresett meg. A nagyszerű Endrőczy Elemér vezetésével foglalkoztam a perinatális hormonhatásokkal, majd klinikai alkalmazásukkal. Ez játszhatott szerepet abban is, hogy ismét Angliába kerültem, Leedsben is tudományos minősítést szerezhettem. Itt hívta fel a figyelmemet Chris Nordin professor, hogy az oestrogének befolyásolják, meghatározzák a csontanyagcserét. Az újabb angol út, az „apás szülések” becsempészése a hazai szülészeti praxisba biztos szerepet játszott abban, hogy 38 évesen főorvos lehettem a számomra oly nagyon vágyott – Eü minisztériumtól független – MÁV kórházban.

– Nem éppen kényelmes stálum, hiszen te nem egyszerűen csak főorvos voltál. Bevezettétek a szülők iskoláját, az apás szülést, és elindítottátok a csontvédő programot.

– Holló István professzor segítségével el tudtam fogadtatni a szakmával a hormonpótlás bevezetését is. Annyi megnyomorodott öregesszonyt láttam, hogy kötelességnek éreztem a megoldás, a megelőzés keresését. Hazudnék, ha azt állítanám, hogy valamiféle tudatos elgondolás vezetett volna, inkább mindig is az emberi szenvedés mérséklése volt a célom. Azt nem tagadom, hogy a szülők iskolájában szinte mámorító volt, ahogyan a résztvevők a szavaimat itták (1982!). Mindig nagyon sokan jöttek el, és elképesztő érdeklődés kísérte az előadásokat. Éppen most hozta el az egyik páciensem az 1988-ban megjelent Terheskönyv egy példányát. Ez a kis kötetem 100 000 példányban kelt el, minden reklám és propaganda nélkül. Ekkoriban anyagi javak helyett ilyen dolgok boldogították az embert.

– A fizikusokat nem nagyon lelkesítette Öveges József fizikát népszerűsítő tevékenysége. Vajon az orvosok örültek a „mítosz” társadalmasításának?

– Volt, aki igen, volt, aki nem. Ez engem soha sem zavart. Nem akartam „a nemzet orvosa” lenni, és babérokra, vagy katedrára sem vágytam. Ezzel csak az irigyeim számát szaporítottam volna. Ezért volt jó nekem, és jó ma is a MÁV Kórház, mert hagytak dolgozni. Vajda György igazgatónak az volt a véleménye, hogy „Bármit tehetsz, csak az jó legyen a kórháznak, és ne legyen belőle baj.” Erre valóban mindig vigyáztam, ráadásul jól ment az osztály, divatos volt itt szülni, és a szakmai irigység az elismerés jele is lehet.

– Ahhoz képest, hogy nem vágytál babérokra, meglehetősen sok társaságnak és nemzetközi szervezetnek voltál, és vagy tagja.

– A brit endokrin, vagy a biokémiai társaság tagja csak meghívás alapján lehet az ember. A WHO tudományos munkatársának sem lehet jelentkezni. Nagyon megtisztelő felkérések és megbízások voltak, de elsősorban a szakmának szóltak, ráadásul igen szép eredményeket hoztak. Mondok egy példát. Nagy elismerés, hogy az Európa Parlamentben az osteoporotikus betegeket képviselő szakmai csoportnak én vagyok az egyik orvosi szaktanácsadója. Ennél jelentősebb, hogy az Osteológiai Társaság főtítkáráként Poór Gyulában olyan elnököt találtam, aki kidolgozta az azóta is világszerte elismert NOP osteoporózisellátó rendszert. Ez azon kevés dolog közé tartozik, amelyre joggal lehetünk büszkék, és amelynek működését nálunk tanulmányozza a fél világ.

– Évekkel ezelőtt gratuláltam Forgács és Lakatos doktoroknak, hogy milyen jól összehozták ezt a közös konferenciát, mert a betegek az orvosnál is jobban hiányoznak a gyógyulása érdekében együttműködő orvosok. Köszönték az elismerést, de leszögezték: interdiszciplinális együttműködésüket Marton doktor kezdeményezte.

– Az urak igen szerényen leplezik érdemeiket. Egy ilyen, közös konferenciákkal megalapozott orvosi együttműködés ma már nélkülözhetetlen. Még az előadások utáni borozgatások is fontosak, mert ezeken többnyire hamarabb születik meggyőzés, mint egy sor értekezleten. Meggyőződésem, hogy a betegség mellett az emberre is jobban oda kell figyelni. A „mindentudó körorvosok” ideje lejárt, ez az együttműködő és emberközpontú orvosok kora. Hasonló gondok megoldásáért fáradozom most az Egészséges Öregedésért Tudományos Egyesületben. Hiszen nem csak a csontok, az endokrin rendszer öregedése is sok problémát okozhat, hogy csupán egyet ragadjak ki a korosodással együtt járó számos probléma közül.

– Tőled tanultam: az egészséges öregedés fiatalon kezdődik.

– Ma már sokan megélik a 100 évet. Ha mégsem, azt 30-40 éves korában rontja el az ember, mert nem törődik az egészségével. Ráadásul hiába nő az életkor, ha nyomorúságos, nem megfelelő az öregkor életminősége. Ezt a minőséget is fiatalon lehet és kell megalapozni. Egyesületünk egyébként egy ma már széleskörű nemzetközi irányvonal hazai bevezetését szorgalmazza. Talán mondanom se kell,

hogy az aktív öregkort élő 70 éves ember nem csak az egyén, az egészségpiac, hanem az egész társadalom elemi érdeke.

– Ebben burkoltan benne van az egészségügy reformjáról vallott felfogásod is.

– Mindig a prevenció híve voltam. A gyógykezelést csak szükséges rossznak tekintem. Ez akár a magánügyem is lehetne, de már közügyé lett. A jelenlegi egészségügyi ellátási rendszer tovább már nem működik. Köztudott, hogy Európa lakossága öregszik. A mostani színvonal és közfelfogás alapján mind nehezebben megoldható a 70-80 éves emberek tömeges ellátása. A korszerűbb és drágább betegellátás laikus kívánság szerinti biztosítása már a jóléti államok költségvetéséből sem biztosítható. Itthon is ettől, a rosszul strukturált egészségügyi ellátórendszerrel mindenki a legkorszerűbb és a legmagasabb szintű ellátást várja el. Ez természetes. Ám önmagával szemben kevés ember igényes. Sokan legkevésbé sem törődnek egészségükkel, de ha megbetegszenek, a betegség gyógyításához szükséges, extra minőségű szolgáltatást várják el, mert azt alanyi jogon járónak tekintik. Én ezt a helyzetet tekintem az orvosolandó bajok gyökerének.

– A magunk felelősségének felismerésére sem vagyunk szocializálódva.

– Pedig könnyű belátni, hogy a mind tökéletesebb gyógykezelésre sehol sem lesz elég pénz. Paradigmaváltásra van szükség. A helyes életmódot kell megtanítani. Nem a betegségek gyógyítására, hanem a megelőzésére kell törekedni. Megértetni az emberekkel, a gyerekekkel az iskolában kell, hogy a minőségi öregkort az egészségesebben élt aktív életszakasszal lehet meg-

alapozni. Megértetni, hogy Mari néni és Pista bácsi egészségéért első sorban nem az állami egészségügy, hanem Mária és István a felelős. Általában: az életmódkultúránkon kellene javítani. Példát vehetnénk a finnektől vagy az angoloktól! Angliában mindenki tudja, zsebében érzi, hogy önmagáért felel, és köteles vigyázni az egészségére. Csak egyetlen példa a másféle mentalitásra: ott a miénknek csupán egytizede az orvos-beteg találkozók számaránya a magyar valósággal összevetve. Mégsem kétséges, hol élnek egészségesebben az emberek.

– Jelenlegi igazgatód, Molnár Lajos lett az egészségügyi miniszter.

– Megtisztelő, ha gondolataink találkoznak, de a helyzet ennél jóval bonyolultabb. Okos ötletekkel tele van a padlás. Most válságkezelés van, a reformok jelentős része pedig – éppen az előbb elmondottak miatt – nem csak a tárcára tartozik. Indulatos viták helyett előbb meg kellene értetni a helyzetet a polgárokkal, és tudomásul venni, hogy nem létezik egyetlen üdvözítő megoldás.

– Nézeteidnek megfelelően mindig sportos életmódot folytattál. Most is ez tölti ki a szabadidőd jelentős részét.

– Céloom, hogy megelégedett, kiegyensúlyozott és boldog embernek tekinthessem magam. Ehhez fiatal orvosként elég volt 1-1 embert meggyógyítani, főorvosként egy egész kórházi osztály betegeinek sorsa foglalkoztatott. Mint a korábban elmondottakból is kiderül: 40 év után az egészségpolitika és annak korszerű szervezése izgat leginkább. Mostanában ennek nemzetközi, hazai problémái foglalkoztatnak, erről olvasok, gondolkodom és írok.

Köszegi Ábel